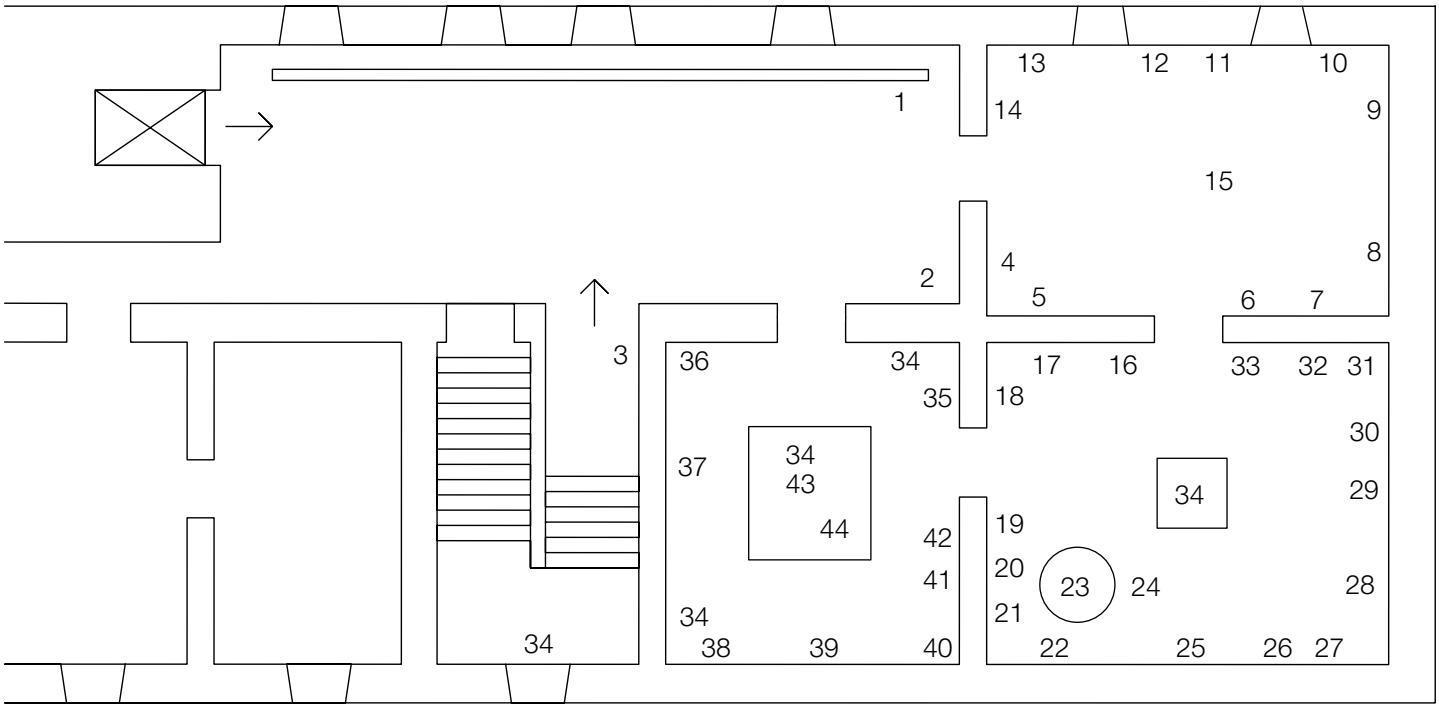
Barbora Výrostková Opršalová

— princípy príbuznosti

2NP
rozmiestnenie vystavených diel

1 Cvičenky, 1985, drevená plastika, Stredoslovenská galéria
2 Kristus s jablkom a vtáčikom, drevená plastika
3 Jozef Ciller, Ivan Bílý, Aura, 2026, digitálna tlač, výpožička zo súkromnej zbierky

VTÁČIA MIESTNOSŤ

4 bez názvu, maľba na plátne
5 Krasokorčuliarka, kresba na papieri
6 fotografia Barbory Výrostkovej Opršalovej
7 Lastovička, maľba na plátne
8 Pierko, maľba na plátne, výpožička zo súkromnej zbierky
9 Kolibrík, maľba na plátne, výpožička zo súkromnej zbierky
10 Bocian, maľba na plátne
11 bez názvu, maľba na plátne
12 bez názvu, maľba na plátne
13 bez názvu, maľba na plátne
14 bez názvu, maľba na plátne
15 Vtáky, plastika, drevo, kov

LOVECKÁ MIESTNOSŤ

16 bez názvu, maľba na plátne
17 Líška, maľba na plátne
18 Lev, maľba na plátne, výpožička zo súkromnej zbierky
19 bez názvu, drevená plastika
20 bez názvu, kombinovaná technika
21 Kozy, maľba na plátne
22 Jelenček, maľba na plátne
23 bez názvu, drevená plastika, detská hra
24 Borka - menoreťaz, drevená plastika
25 Šnorchelmama (autoportrét), maľba na plátne
26 bez názvu, maľba na plátne
27 Dvojpes, maľba na plátne
28 bez názvu, maľba na plátne
29 Baset, maľba na plátne
30 Mušky nad tanierom, maľba na plátne
31 Kurátorska inštalácia, autorkine maľby na obálkach rôznych publikácií
32 Zajačik, 2005, olej na plátne, Oravská galéria v Dolnom Kubíne
33 bez názvu, maľba na plátne
34 Šťavnaté leto, 2003 - 2004, drevená inštalácia, Oravská galéria v Dolnom Kubíne

ČIERNA MIESTNOSŤ

35 bez názvu, kresba na papieri
36 bez názvu, rôzne série drevených plastík
37 Kristus - motýľ, drevená plastika
38 bez názvu, kresba na papieri
39 Pocta Štefanovi Madveckému-Beňovi, 2009, olej na plátne, Oravská galéria v Dolnom Kubíne
40 "Zaváračkové" objekty, kombinovaná technika
41 bez názvu, kombinovaná technika
42 bez názvu, kombinovaná technika
43 bez názvu, rôzne série drevených šperkov

Barbora Výrostková Opršalová (*1955 – † 2011) bola maliarka, sochárka a šperkárka z Martina. Pochádza z rodiny prominentného martinského výtvarníka Ota Opršala (*1926 – † 1980), ktorý bol jej otcom. Jej matka Viera Opršalová pracovala v Slovenskom komornom divadle v Martine a mladý kolega, významný slovenský herec František Výrostko bol jej manželom. Ďalšími dôležitými osobnosťami s vplyvom na tvorbu Výrostkovej Opršalovej bola teoretička a historička umenia Eva Ľuptáková a sochár a maliar Vladimír Kompánek, súčasník jej otca.

Barbora Výrostková Opršalová pôsobila v podniku Dielo, ktorý sa zaoberá predajom diel súčasných umelcov a umelkýň. Neskôr pôsobila ako výtvarníčka Turčianskej galérie v Martine, kde taktiež prispievala ku komplexným výstavným projektom. Pracovala aj v detašovanom pracovisku galérie, v Galandovom dome v Turčianskych Tepliciach (dnešná Galéria Mikuláša Galandu). Ako výtvarná pedagogička Výrostková Opršalová pôsobila na Strednej škole umeleckého priemyslu v Kremnici a na Základnej umeleckej škole v Martine. Umelkyňa pôsobila na Základnej umeleckej škole v Martine na ulici Pavla Mudroňa a spoluzakladala Súkromnú strednú umeleckú školu v Martine. Jej diela sú zastúpené v zbierkach Oravskej galérie v Dolnom Kubíne, Turčianskej galérie v Martine a v súkromných zbierkach. Ilustrovala viacero kníh a realizovala intervencie vo verejnom priestore.

Princípy príbuznosti

Barbora Výrostková Opršalová

Spojenie *„neprítomnosť uprostred prítomnosti*“ (absence in the middle of presence), ktoré mi zarezonovalo počas môjho štúdia u kultúrnej historičky Marthy Feldman, mi chodilo hlavou počas prípravy tejto výstavy. Umelkyňa, ktorá mi dala základy práce s výtvarnými médiami, je na výstave neprítomná. Nejde len o objektívny fakt, ale aj špecifickú modalitu neprítomnosti. Opršalová Výrostková bola, slovami Evy Ľuptákovej *„tichou, nenápadnou umelkyňou“*, ktorá akoby stála voči vlastnej tvorbe v úzadí ako osobnosť, aj keď ju intenzívne napĺňala svojou predstavivosťou a myslením. Nezanechala nám skonkrétňujúci návod k čítaniu jej diela a ešte aj jej viaceré situačné autoportréty sú skôr tajomné než odhaľujúce. Úlohou našej kurátorskej dvojice bolo nechať umenie prehovárať a hľadať spôsoby, ako ho neoslabiť pridanými súvislosťami.

Napriek tomu sa do výstavy Princípy príbuznosti zapísali hlasy nielen kurátorskej dvojice, ale aj ďalších ľudí, ktorí do jej prípravy vniesli svoje poznanie, pomoc a rozhodnutia – medzi nimi aj moja mama Otília Moravčíková, ktorá bola dlhé roky blízkou kolegyňou a priateľkou Barbory Výrostkovej Opršalovej. Patrí k nim aj Nataša Vaňková, ktorá na ZUŠ v Martine nadviazala na pôsobenie Výrostkovej Opršalovej a pokračuje v jej „škole“ i citlivosti voči detskému umeleckému výrazu. Dôležitou podporou boli Adam Galko a Jakub Dušan Gallo, ktorí priniesli svoje skúsenosti a nápady. A, samozrejme, rodinní príslušníci Barbory, František Výrostko st. a František Výrostko ml., ktorí jej dielo poznajú najlepšie. Ich dlhoročná starostlivosť o umenie Výrostkovej Opršalovej súvisí tiež s úspechom, ktorým je vznik monografie *Borka... môj drevopis* od Máriusa Matáka, uvedenej počas vernisáže tejto výstavy. Všetky tieto živé vplyvy a čítania sú dôležité, ale neprítomnosť a diaľka stále podprahovo pôsobia za všetkými vrstvami prítomnosti.

Opršalová Výrostková svoje prvé tvorivé zdroje nachádzala v slovenskej výtvarnej moderne a v tradičnej kultúre. Jej diela často charakterizujú znejasnené hranice medzi ľudským a zvieracím bytím, medzi organickou a neživou hmotou. Tieto vzťahové spochybnenia inokedy jasne oddelených matérií Výrostková Opršalová uplatňovala na poli maľby, kresby a osobito vyvinutej drevenej plastiky.

Azda najlegendárnejším dielom sú drevené melóny, ktoré sa nachádzajú nielen v zbierke Oravskej galérie v Dolnom Kubíne, ale v nespočetných ďalších iteráciách pripomínajú autorku v príbytkoch či ateliéroch, kde ich distribuovala ako nezameniteľný dar. Voľne dané množstvo objektov v tejto sérii súvisí s ich ready-made charakterom – na drevené objekty používala nájdené výrubové kliny, ktoré vznikajú ako odpad pri stínaní stromov. Obyčajnosť, jednoduchý nápad a vopred daný tvar aj materiálová kvalita sochy podčiarkujú napätie medzi anonymitou stromov a autorskou pečaťou na predmete, ktorý sa stal pre umelkyňu ikonickým.

Výstava Princípy príbuznosti je rozdelená do troch miestností, ktoré reprezentujú pomyselné tri tematické línie diela: **vtáčia miestnosť**, ktorá sa vzťahuje k pohybu, slobode a detským snom; **lovecká miestnosť**, ktorá tematizuje zvieraciu subjektivitu v otvorenom priestore aj v uväznení, plody (pedagogickej práce, ktorá predstavuje skrytý, neuchopiteľný odkaz umelkyne), potravu a jedenie, vyčerpanie a obnovu; a nakoniec tretia - **čierna miestnosť** sa zameriava na líniu drevených plastík a ich proto-verzie v kresbe či maľbe. V tejto miestnosti sú zastúpené diela s námetom Krista na kríži, ktorý Výrostková Opršalová rozohrávala na poli maľby aj drevenej plastiky, pričom ukrižovaného zobrazovala aj ako motýľa.

Významnou metódou tvorby Výrostkovej Opršalovej je zdoslovnenie symbolickej podobnosti, pri ktorom

sa (neraz materské) telo stáva doskou na krájanie, posteľou s vankúšmi alebo sedliackym dreveným korýtkom. Podľa viacerých princípov príbuznosti sa zlievajú či rozdvojujú tvary, bytosti a úkazy. Telá zvierat a ľudí sú prepojené, takmer spoločné. Diela pôsobia gnómicky, adresne ukazujú rozličné príbuznosti bez pridaných popisov a gest.

Barbora Opršalová Výrostková vyzýva vnímať ich obsah ako skutočnosť: táto vec má čosi spoločné s inou vecou, a to čosi nie je len čistá predstavivosť – je to prirodzená zmyslová asociácia medzi dvoma materiálmi, telami, pôvodinami. Ovocie a drevo, drevo a koža. Materský a „príbuznostný“ princíp prelína melón, drevo, náradie, jedenie a snívanie. Spojenia sú vtipné a invenčné, ale zároveň dôverne známe.

Dominika Moravčíková

Barbora Výrostková Opršalová

— princípy príbuznosti

Trvanie výstavy:
24. 09. 2026 - 22. 11. 2026

Vernisáž:
24. 09. 2026 o 17.00

Hlavný organizátor:
Turčianska galéria v Martine v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja

Kurátorsky tím:
Dominika Moravčíková, Samuel Velebný

Produkcia výstavy:
Adam Galko, Jakub Dušan Gallo, Peter Masár

Poďakovanie za spoluprácu:
Slovenské komorné divadlo, Gymnázium Jozefa Lettricha, František Výrostko st., František Výrostko ml., Otília Moravčíková

Diela zo zbierok:
Oravská galéria v Dolnom Kubíne, Stredoslovenská galéria, súkromné zbierky

Projekt z verejných zdrojov podporil Fond na podporu umenia.

ŽILINSKÝ SAMOSPRÁVNY KRAJ

TURČIANSKA GALÉRIA V MARTINE

Z verejných zdrojov podporil fond na podporu umenia